

Володимир Примак,

кандидат юридичних наук,

провідний науковий співробітник НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України

НОВІ ПРАВОВІ МОДЕЛІ

Правова наука належить до тих галузей знань, які мають надзвичайно виразне практичне спрямування. Це вкотре засвідчили фахові дискусії, які точилися під час проведення двох науково-практичних «круглих столів», що відбулися наприкінці минулого року в НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України.

Доводиться визнати, що характер притаманних нинішньому етапу розвитку Української держави глибинних політико-правових і соціально-економічних трансформацій, так само як і вибір належних підходів до організації поточної життєдіяльності суспільства значною мірою визначаються необхідністю мобілізації всіх сил і ресурсів країни на збройну боротьбу із зовнішнім агресором, ліквідацію терористичної загрози і припинення чужоземної окупації частини території України. Тож, відгукуючись на найбільш нагальні запити сьогодення, науковці-правники в межах «круглого столу» під назвою *«Правова модель публічних і приватних відносин у населених пунктах, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють або здійснюють не в повному обсязі свої повноваження»* спробували віднайти відповіді на злободенні питання щодо дієвих форм правового регулювання складних життєвих ситуацій, у яких опинилися мільйони українських громадян у зв'язку з бойовими діями на територіях, де триває АТО, та анексією Росією українського Крима.

Війна завжди жахлива — вона спричинює загибель людей, каліцтва, поранення, множить фізичні й душевні страждання всіх, до кого докотилося її смертоносне дихання. Тому однією з ключових гуманітарних проблем в умовах бойових дій постає питання надання кваліфікованої медичної допомоги — як безпосередньо учасникам збройного конфлікту, так і потерпілому від його наслідків населенню. Саме цій тематиці бу-

ла присвячена доповідь Г. А. Миронової «Медичний нейтралітет: стандарти захисту прав людини під час збройних конфліктів», у якій йшлося про правові заходи реагування на факти порушення медичного нейтралітету, що мають місце на теренах збройного протистояння захисників нашої Вітчизни з російськими загарбниками і підтримуваними агресором терористичними угрупованнями.

Серед іншого, доповідачка наголосила на важливості законодавчого закріплення прав і обов'язків медичного персоналу в зоні бойових дій та запровадження кримінальної відповідальності за перешкоджання професійній діяльності медиків (подібні заходи кримінально-правового захисту нині, як відомо, передбачені щодо представників деяких інших професійних груп — зокрема адвокатів і журналістів). Водночас самі медичні працівники мають бути належним чином ідентифіковані й додержуватися при наданні професійної допомоги неупередженого підходу, не допускаючи будь-якої дискримінації стосовно пацієнтів, які представляють різні сторони конфлікту.

Під час обговорення порушеної проблематики О. Д. Крупчан відзначив масштабність руйнувань, що їх зазнала система охорони здоров'я на тимчасово невідконтрольних Українській державі територіях певних районів Донецької та Луганської областей, і висловив думку щодо доцільності надання профільним міністерством рекомендацій місцевим жителям з приводу реалізації їх права на охорону здоров'я (наприклад, чи можна звернутися по медичну допомогу до військових госпіталів, розгорнутих у зоні АТО). П. І. Лапечук і М. В. Бернацький, зі свого боку, звернули увагу на необхідність правового реагування (передусім через притягнення винних до юридичної відповідальності) на випадки відмови окремих лікарів, що практикують у зоні бойових дій на сході України, надавати

медичну допомогу пораненим українських воїнам.

«Захист дітей з зони АТО» — такою була назва доповіді, з якою виступила Г. О. Резнік. Адже нині безліч дітей різного віку, що проживають у захоплених російсько-терористичними формуваннями районах Донецької та Луганської областей, виявилися позбавленими можливості навчатися і отримувати кваліфіковану медичну допомогу. Причому чи не найсильніше потерпають саме найбільш знедолені дітлахи — діти-сироти і діти, позбавлені батьківського піклування, і насамперед ті з них, які не були вчасно евакуйовані у безпечні регіони країни.

На думку доповідачки, чимало проблем у сфері захисту прав дітей виникло саме через відсутність адекватного реагування на нововиниклі загрози з боку відповідальних органів влади, які мали б опікуватися різними категоріями дітей. Натомість рятувати життя наших маленьких співгромадян часто доводиться тим таки волонтерам, які недавно спромоглися вивезти з території бойових дій двох малят, котрі потребували термінових операцій на серці.

Насамкінець Г. О. Резнік закликала українську владу законодавчо визначити поняття «дитина — жертва збройного конфлікту», «дитина, яка проживає на території збройного конфлікту» та невідкладно унормувати правовий статус зазначених груп дітей.

Учасники «круглого столу» обговорили також і чимало інших правових проблем, що виникли внаслідок агресії Росії проти України. Зокрема йшлося про: захист публічної власності та публічних інтересів (О. О. Первомайський); визначення територіальної підсудності справ, підсудних судам, розташованим у зоні АТО та на тимчасово окупованій території України (В. І. Бобрик); економіко-правові аспекти збройного конфлікту (О. В. Солдатенко); зумовлені ним особливості встановлення місця проживання фізичних осіб (М. К. Галянтч); забезпечення проведення атестації здобувачів наукових ступенів у Донецькій та Луганській областях (В. М. Короленко).

Промовці, серед іншого, наголошували на необхідності: вирішення питання про можливість визнання форс-мажором подій, які відбуваються у районах прове-

дення АТО (О. О. Первомайський); вжиття заходів, спрямованих на запобігання спробам використання підроблених виконавчих документів, нібито виданих раніше судами Автономної Республіки Крим, а також вирішення проблеми отримання за нинішніх обставин копій документів, які зберігаються у справах, що свого часу розглядалися зазначеними судами (В. І. Бобрик); запровадження особливого порядку реєстрації місця проживання вимушених переселенців, військовослужбовців та деяких інших осіб — як варіант пропонувалося дозволити їм реєструватися у певному населеному пункті, однак без прив'язки до конкретного житла (М. К. Галянтч).

У ході роботи другого з вищезгаданих «круглих столів», що був присвячений темі *«Удосконалення правового регулювання статусу невідприємницьких організацій в Україні»*, науковці висвітлили широкий спектр наукових і практичних проблем, що стосуються особливостей правового феномена невідприємницьких організацій (Р. Б. Шишка), їх правового статусу (В. В. Луць), класифікації (В. В. Кочин), управління багатоквартирними будинками (М. К. Галянтч), реформування житлово-комунального господарства (А. Б. Гриняк), підприємницької діяльності невідприємницьких організацій (О. І. Зозуляк), репрезентативності профспілкових організацій (В. М. Короленко), діяльності юридичних клінік в Україні (Н. В. Федорченко), розмежування некомерційних підприємств та невідприємницьких товариств (О. А. Черненко), правового статусу дошкільних навчальних закладів (В. О. Бесарабчик), поняття та ознак благодійних організацій (І. І. Бобик), громадських спілок (Ю. І. Парута) тощо.

При цьому наскрізними для «круглого столу» можна визначити ідеї щодо необхідності додержання законодавцем науково обґрунтованого підходу до визначення організаційно-правових форм невідприємницьких організацій, а також створення правових механізмів, які унеможливуватимуть зловживання правом на здійснення зазначеними організаціями підприємницької діяльності, яка не суперечить їх основним цілям та не передбачає розподіл прибутку між учасниками (засновниками) такого роду юридичних осіб.